

<https://www.slovoidilo.ua/2022/10/14/infografika/bezpeka/yak-zminyuvalasya-chyselnist-zbrojnyx-syl-ukrayiny>.

2. Конституція України: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Коваленко О.О. Концепт «право на соціальний захист» Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. Г.С. Сковороди «Право». Х. 2023. Вип.37. С.107-112. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/law/article/view/12467>.

4. Коваленко О.О. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та осіб, прирівняних до них, як різновид соціального захисту. Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. Г.С. Сковороди «Право». Х. 2024. Вип. 39. С. 198-204. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/law/article/view/14811>.

5. Синчук, С. М., Яструбецький В.В. Соціальний захист працівників як об'єкт соціального захисту. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, (35), 88-95. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/688>.

6. Стецьків М.Б. Законодавче регулювання пенсійного забезпечення звільнених з військової служби та осіб, прирівняних до них. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №2. С.270-273. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/61.pdf.

7. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб. Закон України від 09.04.1992р. № 2262-ХІІ. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.

КОЛЕСНИК Тетяна

завідувач кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9167-4072>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ БЕЗ БАР'ЄРІВ:

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Права людини у сфері праці є основоположними правами, що визнані як такі міжнародною та національною спільнотою, що передбачає їх визнання і захист як основний обов'язок держави. З реалізацією права на працю пов'язується задоволення основних потреб людини. Тому сьогодні забезпечення реалізації права на працю і захисту громадян від безробіття є однією з основних проблем в Україні.

Якщо раніше працівникам було складно знайти роботу, то у 2024 році вже роботодавці зіткнулися з проблемою пошуку працівників. За оцінками Інституту

демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи, наразі в країні 1,3 –1,5 млн. безробітних, які теж можуть стати до роботи, якщо з'являться відповідні вакансії. Причому йдеться про безробітних у визначенні Міжнародної організації праці, тобто про людей, які не мають роботи, але активно її шукають [1]. У серпні, за даними системи управління наймом (СУН) Work.ua, роботодавці опублікували 102 748 вакантних пропозицій. З урахуванням тенденції «кадрового голоду» роботодавці готові працювати з кандидатами без досвіду – таких вакансій понад 36 тисяч. Слід констатувати, що значно зросла частка вакансій для людей з інвалідністю, студентів, ветеранів та пенсіонерів. Статус безробітного станом на початок вересня в Україні офіційно мають 106 659 осіб. Ці цифри вражають, оскільки значний відсоток категорії безробітних осіб становлять особи з вадами здоров'я працездатного віку.

Сьогодні питання реалізації права на працю без бар'єрів є нагальним для українського суспільства. Після початку повномасштабного вторгнення, коли внаслідок воєнних дій збільшилася кількість людей з інвалідністю, як серед військових, так і серед цивільних воно стало особливо важливим. За останніми статистичними даними у 2023 році кількість людей з інвалідністю збільшилася орієнтовно на 27 тисяч. За офіційними даними Міністерства соціальної політики сьогодні в Україні нараховується понад 3 мільйони людей з інвалідністю. Нажаль, цифри говорять самі за себе – значний відсоток населення країни має інвалідність, і кількість таких людей зростає щоденно у зв'язку з військовим конфліктом у кожному регіоні.

Принагідно зазначити, що право осіб з інвалідністю на працю нарівні з іншими регламентується, як на міжнародному так і національному рівні. Відповідно до ст.27 Конвенції про права осіб з інвалідністю – «воно включає право на отримання можливості заробляти собі на життя працюю, яку особа з інвалідністю вільно вибрала чи на яку вона вільно погодилась, в умовах, коли ринок праці та виробниче середовище є відкритими, інклюзивними та доступними для осіб з інвалідністю» [2]. До основоположних соціальних прав людей з інвалідністю слід віднести право на соціальний захист (соціальне забезпечення); право на соціальне страхування; право на достатній життєвий рівень для себе та своєї сім'ї; право на охорону здоров'я, у тому числі на медичне страхування; право на реабілітацію та адаптацію; право на працю, у тому числі право на зайнятість та працевлаштування [3, с. 9-10], та інші права і свободи, що гарантуються державою.

З метою залучення фахівців з інвалідністю до ринку праці у 2023 році було запроваджено Програму надання компенсації роботодавцям витрат на облаштування робочих місць для людей з інвалідністю (далі – Програма) в рамках проекту Міністерства економіки України та Державної служби зайнятості «Робота безбар'єрів», який реалізується на виконання Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні [4].

Як зазначила заступниця Міністра економіки України Тетяна Бережна: «Наше завдання – змінити свідомість українських роботодавців та працівників з інвалідністю. Аби на співбесіді і робітник, і фахівець чітко знали про таку опцію від держави, а інвалідність ні в якому разі не ставала перешкодою для роботи. А

ще ця програма – інвестиція в загальну інклюзивність підприємств. Адже робітник з інвалідністю може змінити місце роботи, а створені умови – залишаться. Міністерство економіки України розраховує, що через певний час, завдяки програмі компенсації, більшість українських підприємств будуть інклюзивними».

Реалізація Програми передбачає компенсацію витрат роботодавців на придбання спеціальних меблів, устаткування, поручнів, підйомних платформ для робочих місць, відповідних пристроїв для захисту очей з метою забезпечення належних і комфортних умов праці на робочому місці для людей з інвалідністю. Ключовим завданням Програми є руйнація усталених стереотипів про те, що створити інклюзивне робоче місце є неможливим. Програма розрахована на залучення працівників, які мають I та II групу інвалідності. За облаштування робочих місць у разі працевлаштування особи з інвалідністю I групи передбачена компенсація роботодавцю у розмірі 106, 5 тис. грн. (15 мінімальних заробітних плат), для особи з інвалідністю II групи передбачена компенсація роботодавцю у розмірі 71 тис. грн. (10 мінімальних заробітних плат).

Враховуючи всі суб'єктивні і об'єктивні чинники в умовах воєнного стану ми чітко розуміємо, що маємо продовжити будувати інклюзивне суспільство – це потребує консолідації зусиль та вироблення спільного плану дій державних інституцій та роботодавців для економічної стабільності та максимального залучення потенційних працівників до різних сфер. З урахуванням висвітленої проблематики необхідно:

по-перше, посилити тристоронню співпрацю у вирішенні окресленої проблематики шляхом ефективного соціального діалогу у механізмі взаємодії Уряду, роботодавців та осіб з інвалідністю для досягнення спільної мети – економічного відновлення держави;

по-друге, розробити регіональні програми зайнятості з урахуванням попиту та пропозиції на період воєнного стану, що сприятиме реалізації програми Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні та досягненню кар'єрного розвитку осіб з інвалідністю у відповідних сферах.

Список використаних джерел:

1. Чи справді Україну спіткав кадровий голод і звідки державі брати мільйони працівників. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10>
2. Про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
3. Костюк В.Л. Новації концепції соціально-правового статусу осіб з інвалідністю: науково-теоретичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2018. № 1(17). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18kvlna.pdf>.
4. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>